

Nationaal Park
Schiermonnikoog

OP WEG NAAR EEN INTEGRAAL VERHAAL

*Een vernieuwd beheer- en ambitieplan
voor Nationaal Park Schiermonnikoog*

PLAN VAN AANPAK

November 2022

Inhoud

De vraag	4
Wat gaan we maken?	4
Welke onderwerpen vragen de aandacht?	5
Wie gaan we betrekken?	8
Plan van Aanpak in het kort	9
Detaillering Plan van Aanpak	12
BIJLAGE I Planning Beheer- en ambitiedocument Schiermonnikoog	

De vraag

Het geldende Beheer- en Inrichtingsplan (BIP+) van Nationaal Park (NP) Schiermonnikoog nadert het einde van de looptijd. De looptijd van dit plan is door het Overlegorgaan met een jaar verlengd (tot 1-1-2024). De wens van het Nationaal Park is om het huidige BIP, dat nog op veel inhoudelijke thema's lijkt te voldoen, niet alleen te actualiseren, maar het plan ook te verbreden. Het NP Schiermonnikoog heeft tijdelijk extra financiële middelen van het Rijk/LNV ontvangen om inhoudelijke uitwerking te geven aan het 'Nationaal Park Nieuwe Stijl'. Die financiële ruimte kan tot en met 2023 worden benut om een richtinggevend ambitieplan te realiseren. Kortom: één integraal beheer- en ambitieplan waar Schiermonnikoog weer jaren mee vooruit kan. Een gezamenlijk document als basis voor de samenwerking in het Nationaal Park. Een plan dat de richting en samenhang geeft van waaruit deelnemers in het NP hun eigen taken en verantwoordelijkheid invullen.

Wat gaan we maken?

We maken een samenhangend en voor iedereen goed leesbaar document, dat voor NP Schiermonnikoog richting geeft voor een periode van in ieder geval 10 jaar. Vanuit gedeelde kernwaarden en een gemeenschappelijke visie op het eiland, komen we tot keuzes, afwegingen en mogelijke maatregelen. In de uitwerking van het ambitieplan is het belangrijk om aandacht te hebben voor de subsidievoorwaarden van LNV.

Veel actuele thema's die op Schiermonnikoog een rol spelen grijpen op elkaar in en zijn in de voortgang en ambities onderling van elkaar afhankelijk (zie onder). Die samenhang en dynamiek vraagt niet alleen om flexibiliteit in het proces, maar ook om flexibiliteit in de uitwerking. Omdat ontwikkelingen snel gaan en elkaar ook snel opvolgen, is er behoefte aan een dynamisch plan, dat eenvoudig kan worden aangepast aan de actualiteit. De basis (visie, kernwaarden, strategie) verandert niet, maar de realisatie kan gaandeweg ontwikkeld worden en op basis van de actualiteit veranderen. We verkennen met elkaar op welke manier het resultaat kan worden gepubliceerd en onderhouden in een online omgeving, waarin voortgangsinformatie en resultaten eenvoudig kunnen worden vastgelegd. Zo'n uitwerking zorgt er ook voor dat het plan in het volle zicht blijft van stakeholders, bewoners en gebruikers.

Welke onderwerpen vragen de aandacht?

In de aanloop naar een nieuw beheer- en ambitieplan is al veel werk verricht. Zonder een complete opsomming te geven noemen we een aantal belangrijke trajecten die mede richting geven aan het nieuwe document voor het NP Schiermonnikoog.

Er is een evaluatie gemaakt van het huidige BIP+ en van de voortgang van de maatregelen daar uit. Er is een inspirerend landschapsbiografisch essay verschenen over NP Schiermonnikoog. De diverse deelnemers in het NP werken aan beleid en uitvoering van hun eigen specifieke taken en zoeken daarbij de relatie met stakeholders en eilanders. In het bijzonder speelt op dit moment beheer en toekomst van de waterkering, zowel de dijk als de zandige kering in de duinen. Voor de N2000 doelen maakt de provincie een natuurdoelanalyse, als voorbereiding op de vernieuwing van het N2000 beheerplan. De gemeente, Natuurmonumenten, VVV en SOV werken aan duurzaam toerisme. Verder werkt de gemeente aan een visie op het (activiteiten)strand.

In de werkgroep Beheer en Communicatie van 27 oktober jl. zijn de volgende thema's benoemd die in een nieuw op te stellen beheer- en ambitieplan aandacht behoeven. Ze zijn hier in willekeurige volgorde kort beschreven, met een aantal vragen daarbij, zonder in deze fase op die vragen al een antwoord te geven.

Beheer en behoud van zoet water

In de afgelopen periode zijn de maatregelen voor zoetwaterbeheer uitgevoerd. Voor de toekomst is het belangrijk om verder te kijken hoe we omgaan met het schaarse zoetwater op het eiland. De groeiende vraag naar drinkwater en de stijgende zeespiegel (verzilting) vragen de aandacht. Het gaat om waterbesparing en zoet water vasthouden in de zoetwaterbel.

Duurzaamheid en sluiten van kringlopen

Hoe gaan we zo slim mogelijk om met biomassa (organische stof) op het eiland, zodat we aan- en afvoer minimaliseren? Hoe kunnen natuurbeheer en landbouw elkaar hier in vinden? Ook energievoorziening speelt een belangrijke rol. Welke stappen kunnen we zetten om het eiland qua energiebehoefte meer zelfvoorzienend te maken, zonder dat we daarbij afbreuk doen aan de kernwaarden?

Veiligheid en dynamiek van kust en duinen

Kenmerk van de kust van een Waddeneiland als Schiermonnikoog is de voortdurende verandering van de kust. Tegelijk is het veilig houden van de bewoners en economische functies een harde randvoorwaarde. Hoe kunnen we de waterkering en kustlijn beheren waarbij we natuurlijke processen een deel van het werk laten doen?

Beleving en bescherming van de eilander natuur

Schiermonnikoog is een gastvrij eiland en we geven onze bewoners en bezoekers graag de vrijheid om van de eilander natuur te genieten. Mensen willen meer dan voorheen 'vermaakt worden'. Het aantal semi-commerciële activiteiten groeit en de drukte spreidt zich meer uit over het hele jaar en het hele eiland. Hoe kunnen we hier structureel verstandig mee om gaan en niet ad hoc per activiteit en aanvraag? Hoe zorgen we dat de natuur geen schade ondervindt? Hoe zorgen we dat verschillende vormen van recreatie elkaar niet in de weg zitten? Wat is een zonering die past bij de kwetsbare natuur en bij de wensen van de mensen? Voldoet de huidige structuur en verkeersdruk op de paden nu we te maken krijgen met toenemende verschillen in snelheid van (elektrische) fietsen en fietskarren?

Natuurbeheer en fauna

Er is een begin gemaakt met het verminderen van de aantallen verwilderde katten op het eiland. Hoe gaan we hier mee verder? Al jaren is er in de zomer beweiding van de kwelder. In 2015 is begonnen met jaarrondbegrazing rond de Reddingsweg. Begrazing blijkt bij te dragen aan de biodiversiteit op het eiland. Hoe willen we begrazing in de toekomst inzetten? Waar en met wat voor dieren? Kunnen landbouwdieren een rol hebben in het beheer? Hoe gaan we om met kleinere maar belangrijke grazers als konijnen (zie ter inspiratie bijvoorbeeld dissertatie Rabbit's Rule). Is er meer dan voorheen aandacht nodig voor het beheer en de ontwikkeling van bos op het eiland?

Toekomst voor de landbouw en de polder

De polder hoort strikt genomen niet bij het NP, maar natuurlijk wel bij Schiermonnikoog. Dat geldt ook voor de landbouw. De eilander boeren hebben een streefbeeld gemaakt voor de polder en ze zetten belangrijke stappen in hun bedrijfsvoering. Hoe kunnen landbouw, natuurbeheer en toerisme elkaar zo goed mogelijk versterken? Hoe is de relatie tussen de polder en het Nationaal Park?

Samen zorg dragen voor het eiland

In het NP hebben en houden alle deelnemende partijen hun eigen taken, verantwoordelijkheden en organisatievorm. De kunst is om de belangen en gezichtspunten te verbinden en elkaar te blijven vinden in de zorg voor het eiland. Behalve de professionals spelen de bewoners met hun vaak grote betrokkenheid en kennis een belangrijke rol in de manier waarop we met Schiermonnikoog om gaan. Hoe geven we die betrokkenheid een blijvende stem?

Wie gaan we betrekken?

Belangrijk uitgangspunt is dat de diverse samenwerkingspartners en stakeholders van het NP en de gemeente (bijvoorbeeld in relatie tot de Omgevingsvisie) zorgvuldig worden betrokken. Ook is goede afstemming vanzelfsprekend met de provincie Fryslân in verband met de actualisatie van Natura2000-beheerplannen en stikstof. Verder zijn er ontwikkelingen in andere transitie waarvoor op het eiland veel aandacht is, die vragen om afstemming en samenwerking. Vaak zal de inzet op het BAP daarin volgend zijn, omdat anderen eigenaar zijn van die processen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de onderwerpen energie (coöperatie De Sintrale), landbouw (Vereniging Boerenbelang), toerisme (VVV, SOV), duin- en dijkversterking (Wetterskip) en water (Vitens, Wetterskip). Deels zijn dit gebiedspartners die participeren in de NP-organisatie, deels ook niet. Tussendoor vindt veelvuldig afstemming en gedachtewisseling over de voortgang plaats met de werkgroep Beheer en Communicatie.

Het vorm geven aan de stem van de bewoners doen we om te beginnen via bestaande kanalen, zoals de publieksavonden voorafgaand aan het Overlegorgaan en het digitale platform Schitterend Schiermonnikoog. Daarmee zijn we er niet. We gaan gericht mensen opzoeken om het gesprek aan te gaan. Eilanders met een ruime kennis van het eiland en de geschiedenis én jongeren die het eiland straks van ons gaan overnemen en wellicht een ander perspectief hebben. We gaan met hen in gesprek over concrete onderwerpen die iets los maken bij mensen. We willen in het gesprek ook experts betrekken van buiten het eiland, die belangrijke kennis of ervaringen kunnen delen. Dat kan bijvoorbeeld gaan om de ervaringsdeskundigheid van mensen van de Nationale Parken Texelse Duinen of Zuid Kennemerland. Zij hebben deels met dezelfde thema's te maken in hun gebied. Een excursie naar één van deze gebieden zou ook deel uit kunnen maken van het proces, om van en met elkaar te leren. Ook gebiedsbezoeken en excursies op het eiland zullen deel uitmaken van het gesprek over de thema's die ons bezighouden in relatie tot het ambitieplan.

Plan van Aanpak in het kort

Het is belangrijk dat de aanpak en de inhoud van het nieuwe plan mag rekenen op:

- enthousiasme om mee te doen aan het proces bij de belangrijkste stakeholders.
- waardering en begrip op het eiland voor de inhoud van ambities en maatregelen;
- instemming om met elkaar aan de ambities bij te dragen.

Daarom is het belangrijk dat het werken aan het document zorgvuldig gebeurt en dat er op specifieke momenten ruimte is om ideeën, wensen, kennis en belangen in te brengen. Zorgvuldigheid gaat in dit proces voor snelheid.

Het plan van aanpak hebben we uitgewerkt in drie delen, zodat voor iedereen herkenbaar is in welk deel er actieve rollen en mogelijkheden zijn voor de verschillende stakeholders.

Deel 1 De voorbereidingsfase

In deze fase doen we vooral deskresearch en in samenwerking met de opdrachtgever en de werkgroep Beheer en Communicatie werken we aan een basisdocument. In dit document is beschreven welke onderdelen van het huidige BIP houdbaar/ toekomstbestendig zijn en op welke onderdelen in de volle breedte van Schiermonnikoog ruimte is voor ambities en samenwerking. Ook de verwachtingen met betrekking tot het detailniveau van het nieuwe plan worden besproken en geborgd. Deze fase vindt plaats in de periode november tot en met half januari 2023. In dit voorstel hebben we hierboven al een eerste voorzet gegeven voor onderwerpen die in het vervolgtraject de aandacht vragen. In de voorbereidingsfase brengen we ook in beeld met wie we in de interactiefase in gesprek gaan over welke onderwerpen.

Deel 2 De interactiefase

In deze fase zoeken we de dialoog met stakeholders om op belangrijke thema's ideeën en reflectie te verzamelen voor het integrale beheer- en ambitiedocument. We presenteren tijdens die dialoog wat de vaste kaders zijn en op welke onderwerpen er (volop) ruimte is om met elkaar van gedachten te wisselen. We houden de scope dichtbij: wat is belangrijk voor Schiermonnikoog, waar worden we enthousiast van, wat baart ons zorgen en waar hebben we daadwerkelijk invloed op?

Deze dialoogstap voeren we uit in de periode van half januari tot en met april, aangezien we verwachten dat eilanders die werkzaam zijn in landbouw en toerisme dan gelegenheid hebben om aan te schuiven in bijeenkomsten die voor hen relevant zijn. We organiseren per thema 1 tot 3 kleine bijeenkomsten waar we mensen met een verschillend perspectief op het onderwerp in gesprek laten gaan om zo vat te krijgen op de verschillende inzichten die er leven.

Deel 3 De realisatiefase

In deze periode vindt het feitelijke schrijfwerk plaats. We proberen alle oogst uit de gesprekken met stakeholders een ontwikkelingsgerichte plek te geven in het document. We verwachten dat het nieuwe plan grofweg in drie delen uiteen zal vallen: (1) een beschrijving met de ambities en ontwikkelingsrichting, (2) een beschrijving hoe daar op het eiland aan wordt samengewerkt, wat de rol van het Nationaal Park is en hoe de stakeholders zich tot elkaar verhouden, (3) een beschrijving van de beheermaatregelen en een hoofdstuk met betrekking tot de monitoring. Belangrijke dilemma's brengen we goed in beeld zodat hier uiteindelijk een richting in bepaald kan worden door het Overlegorgaan.

Het eerste deel is beknopt en beschouwend en wat meer 'hoog over'. Het vertolkt de ambities van het Nationaal Park en de relatie tot andere transitieën en opgaven die een rol spelen. Het tweede deel gaat vooral over onderlinge relaties, werkwijze en hoe je op een vakvolwassen en integrale manier met elkaar samenwerkt aan complexe onderwerpen. Dit deel beschrijft de vertegenwoordiging en werkwijze in het Overlegorgaan, geeft inzicht in de andere samenwerkingsverbanden die op het eiland bestaan en hoe die zich tot elkaar verhouden in de uitvoering van het Integrale Beheer- en Ontwikkelplan. Het derde deel is uiterst praktisch en is feitelijk een voortzetting van de tabellen zoals die bekend zijn uit het huidige BIP: een concreet overzicht van maatregelen en planning van de uitvoering. Het abstractieniveau varieert van concrete uitvoering waar dat kan tot procesafspraken waar dat nodig is.

De planning is vooralsnog dat dit schrijfwerk resulteert in een concept van het plan, dat voor het zomerreces van 2023 beschikbaar is voor een eerste presentatie en reflectie in het Overlegorgaan Nationaal Park.

Kalender

Het gros van het werk wordt met deze aanpak gerealiseerd in de periode van november 2022 tot en met juni 2023. Rekening houdend met een aansluitende redactieronde kan besluitvorming dan plaatsvinden in het najaar 2023.

Organisatie

Opdrachtgever voor het beheer- en ambitedocument is het Overlegorgaan van het Nationaal Park Schiermonnikoog. Gedelegeerd opdrachtgever voor praktische tussentijdse afstemming is de secretaris van het Overlegorgaan NP. De procesbegeleider en schrijver vormen een kernteam met de secretaris van het Overlegorgaan NP en met de coördinator V&E. Met hen wordt regelmatig afgestemd over voortgang en keuzes in het proces en de inhoud. We bewaken met elkaar de kalender en tijdige oplevering van tussenproducten. De werkgroep Beheer en Communicatie is een belangrijk platform om op onderdelen met elkaar samen te werken aan inhoud, het verhelderen en onderbouwen van keuzes en af te stemmen over de betrokkenheid van de juiste stakeholders. Met hen bereiden we ook de bijeenkomsten met stakeholders voor waar het gaat om inhoud en timing.

Detallering Plan van Aanpak

Deel 1 De Voorbereidingsfase

Op 27 oktober was er een bijeenkomst met de werkgroep Beheer en Communicatie. In die vergadering is een eerste versie besproken van het Plan van Aanpak. Op basis van dat overleg zijn verschillende verwachtingen besproken en ideeën verder uitgewerkt. Aansluitend is er op 17 november een vergadering van het Overlegorgaan geweest, waar over deze vernieuwde versie van het Plan van Aanpak is gesproken. Op 10 november vond een publieksavond ter voorbereiding op het OO plaats. De inbreng uit de publieksavond en de vergadering van het overlegorgaan is verwerkt in deze versie van het Plan van Aanpak.

Basisdocument

Om een goede start te kunnen hebben is het belangrijk om met de werkgroep Beheer en Communicatie te zorgen voor een basisdocument, waarin is uitgewerkt welke ambities uit het huidige BIP zijn gerealiseerd, welke maatregelen concreet zijn genomen met welk resultaat en welke opgaven in ieder geval een plek moeten hebben in het nieuwe plan. In combinatie met bureaustudie, afstemming met de opdrachtgever en een actieve werkbijeenkomst met de werkgroep, verwachten wij de tweede helft/eind januari 2023 een gespreksdocument op te leveren dat als bouwsteen beschikbaar is voor de dialoog in deel 2.

Deel 2 De Interactiefase

Vanaf eind januari 2023 voeren we de dialoog met stakeholders uit om ingrediënten te verzamelen voor het plan. We maken de keuze daarvoor zorgvuldig met het kernteam en de werkgroep Beheer en Communicatie. Het woord 'zorgvuldig' is hier terugkerend op z'n plek omdat we weten dat er op het eiland behoefte is dat er op een toegankelijke en regelmatige manier wordt geïnformeerd over het proces en de inhoud. Mensen worden voor veel onderwerpen gevraagd om mee te denken en te werken en zeker in de klein gemeenschap van Schiermonnikoog vraagt dat veel van (vaak) dezelfde mensen. Omdat enthousiaste betrokkenheid belangrijk voor ons is, zijn we terughoudend en kieskeurig in het organiseren van grote oplopen.

Gelet op de gewenste integraliteit van het document verwachten we vooralsnog over de zeven thema's die eerder zijn benoemd de afstemming met omgevingspartners zoeken:

1. beheer en behoud van zoet water
2. duurzaamheid en sluiten van kringlopen
3. veiligheid en dynamiek van kust en duinen
4. beleving en bescherming van de eilander natuur
5. natuurbeheer en fauna
6. toekomst voor de landbouw en de polder
7. samen zorg dragen voor het eiland

We starten de fase van interactie niet blanco, we nemen immers ons basisdocument mee, waarin de kaders/bandbreedte zijn uitgewerkt: wat staat al min of meer vast, hoe zien we de toekomst, waar is ontwikkelruimte en hoe kijken we naar de samenwerking met de omgeving. Inhoud uit het landschapsbiografisch essay zullen we als inspiratiebron benutten voor het voorbereiden en uitwerken van de gespreksthema's. Bijvoorbeeld als het gaat om de vraag welke lijnen uit het verleden je meeneemt en door ontwikkelt naar de toekomst, wat belangrijke waarden zijn om met elkaar te koesteren en of je zulke waarden een toekomstbestendige betekenis kunt geven. Vooral willen we in de interactie aansluiten op de ambities en praktijk van de stakeholders waarmee het Nationaal Park in een evenwichtige samenwerking de toekomst tegemoet wil.

Om inhoudelijke ingrediënten te verzamelen en te spreken over praktische samenwerking kunnen we mogelijk soms volstaan met online of telefonische interviews in kleine setting. Voor de onderwerpen waarvoor keuzerichtingen, dilemma's, complexe opgaven en afwegingen bestaan zullen we de stakeholders bij elkaar brengen in een meer interactieve en/of debatsetting, zodat we met elkaar scherp krijgen waar uitdagingen zijn en welke oplossingsrichtingen kansrijk lijken. Te overwegen valt om bij onderwerpen met een fysieke ruimtelijke component een landschapsontwerper aan te haken.

We gaan vooralsnog uit van maximaal vier grotere publieksbijeenkomsten (in ieder geval één aan de start van het proces in januari) en acht sessies in kleinere setting. Waar mogelijk zetten we in op kleinere bijeenkomsten, mogelijk zelfs één op één. Ook gebiedsexcursies met eilanders en experts maken deel uit van de interactiefase. Van deze bijeenkomsten maken we geen letterlijke notulen, maar wel een verslag met een impressie en de voornaamste opbrengst en adviezen.

Aan het einde van de uitvoeringsfase zullen we ook een informele terugkoppeling en reflectie inplannen met de leden van het Overlegorgaan Nationaal Park, zodat ook zij tussentijds vast meer informeel hun gedachten kunnen laten gaan over de opbrengst uit deze fase.

Deel 3 De realisatiefase

Het eerste deel van het schrijfwerk aan het feitelijke plan gebeurt in de maand mei vanachter het bureau. Het basisdocument en de opbrengst uit de interactiebijeenkomsten met alle stakeholders zijn de bouwstenen voor uitwerking. Ook hier proberen we in wisselwerking met de werkgroep Beheer en Communicatie wat tijdwinst te boeken, door al tijdens het proces met elkaar te reflecteren op de tussentijdse opbrengst en de invloed die dat heeft op de eigen ambities, werkwijze en mogelijke maatregelen. We signaleren daarmee ook tijdig wat mogelijk nog ontbreekt en waar we dat kunnen halen.

De voortgang van het concept bespreken we regelmatig in het kernteam en vanaf de eerste volledige versie vinden twee lees- en redactierondes plaats met inbreng van de werkgroep Beheer en Communicatie. Ook met de voorzitter van het Overlegorgaan zoeken we individueel afstemming, zodat deze goed is voorbereid op een presentatie in de vergadering van het Overlegorgaan.

In juni 2023 presenteren we het eindconcept in een (zo mogelijk extra) vergadering van het Overlegorgaan of met behulp van een schriftelijke ronde. Aansluitend op de zomer is er ruimte voor een redactieronde om opmerkingen uit de vergadering een plek te geven en inhoudelijk bij te schaven aan het product. Als besluitvorming plaatsvindt in de november-vergadering van 2023, voorzien we een presentatie van het eindproduct in de publieksavond die de week daarvoor plaatsvindt.

BIJLAGE I

Planning Beheer- en ambitiedocument Schiermonnikoog

Planning beheer en ambitiedocument Schiermonnikoog

	2022		2023		
	nov. & dec.	jan. t/m apr.	mei	jun	jul. t/m nov.
Voorbereidingsfase	• 17 nov. Start werkzaamheden; • Uitwerken basisdoc. • Deskresearch • Werkbijeenkomst • Opleveren gespreksdoc.				
Interactiefase	Dialogoog met stakeholders: • max. 4 publieksbijeenkomsten; • acht kleinere sessies. • Informele terugkoppeling & reflectie met leden Overlegorgaan NP				
Realisatiefase	• Schrijven van het plan met regelmatige reflectie; • Twee lees- en redacterondes met werkgroep Beheer & Communicatie; • Individuele afstemming met voorzitter van Overlegorgaan Presenteren eindconcept aan Overlegorgaan. • Laatste redactieronde • Presentatie plan tijdens publieksavond in november				